

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ

DESEN TASARIMLARI

Ankara, 2012

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
 - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
 - **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMAAR.....	3
GİRİŞ	4
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	5
1. ÜRÜN BELİRLEME	5
1.1. Tasarım Nedir?.....	5
1.2. Üzeri Nakışla İşlenecek Ürün Çeşitleri ve Ölçüleri	5
1.2.1. Dekorasyonda Kullanılanlar	6
1.2.2. Giyim ve Aksesuarları	7
1.3. Desen Çiziminde Kullanılan Araç Gereçler.....	8
1.4. Desen için Faydalanılan Kaynaklar	8
1.5. Kompozisyon	8
1.6. Kalıp Hazırlama	9
1.7. Renk.....	9
UYGULAMA FAALİYETİ	10
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	12
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	13
2. MALZEME İHTİYACI BELİRLEME	13
2.1. Ürün Yapımında Kullanılan Kumaşlar ve Diğer Zeminler	13
2.1.1. Kumaş Türleri.....	14
2.1.2. Kumaşların Özellikleri.....	14
2.2. Ürün Yapımında Kullanılan İplikler	14
2.2.1. İpliklerin Cinsleri ve Özellikleri.....	15
2.3. Ürün Yapımında Kullanılan Yardımcı ve Süsleyici Malzemeler	16
2.3.1. Çeşitleri.....	16
2.3.2. Özellikleri	16
UYGULAMA FAALİYETİ	18
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	19
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	20
3. ÜRÜNÜ İŞLEME	20
3.1. Ürün İşlemede Kullanılan Nakış Teknikleri	20
3.2. Ölçü Oran.....	21
3.3. Nakışta Kullanılan Desen Geçirme Teknikleri	21
3.4. Deseni Kumaşa Geçirmede Kullanılan Araç Gereçler.....	21
3.5. Nakışta Kumaşı Germe	22
3.5.1. Kumaşı Germenin Önemi	22
3.5.2. Kullanılan Germe Araç Gereçleri	22
3.5.3. Kumaşı Germe Yöntemleri.....	22
UYGULAMA FAALİYETİ	23
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	25
ÖĞRENME FAALİYETİ-4	26
4. ÜRÜNÜ KULLANIMA HAZIRLAMA.....	26
4.1. Nakışta Kullanılan Yardımcı İğneler ve Süsleyici Malzemeler.....	26
4.2. Nakışta Kullanılan Kenar Temizleme Teknikleri	26
4.3. Ütüleme.....	27
4.4. Kalite Kontrol	27
UYGULAMA FAALİYETİ	28

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	29
MODÜL DEĞERLENDİRME	30
CEVAP ANAHTARLARI.....	31
KAYNAKÇA	32

AÇIKLAMALAR

ALAN	El Sanatları Teknolojisi
DAL/MESLEK	El ve Makine Nakışları
MODÜLÜN ADI	Desen Tasarımları
MODÜLÜN TANIMI	Nakış tasarımları, ürün belirleme, malzeme ihtiyacını belirleme, tekniğine uygun ürünü işleyebilme ve kullanıma hazırlayabilme konularının anlatıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	
YETERLİLİK	Nakış tasarımları yapmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile gerekli ortam sağlandığında, tekniğe uygun olarak ürünü işleyebilecek, malzeme ihtiyacını belirleyerek ürün tasarımı yapabilecek ve kullanıma hazır hale getirebileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Tekniğe ve kullanıma uygun ürün belirleyebileceksiniz.2. Ürüne ve tekniğe uygun olarak malzeme ihtiyacını belirleyebileceksiniz.3. Tekniğe uygun olarak ürünü işleyebileceksiniz.4. Tekniğe uygun olarak ürünü kullanıma hazırlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Aydınlık ve temiz ortam Donanım: Işıklı masa, desen kitapları, fotoğraf, dergi, yapılmış ürün örnekleri, renk katalogları, parşömen kağıdı, çizimde kullanılan malzemeler, renkli kalemler, makas
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan, her faaliyetten sonra verilen ölçme araçları ile kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modülün sonunda, size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Nakışta yapılacak ürünün hazırlık aşamasından başlayarak sonuca kadar çeşitli araçlar dokumalar ve ipliklerle çalışmak gerekmektedir. Bu konuda yerinde ve doğru karar verebilme, iyi seçim yapabilme ve kaliteli sonuç alabilme bu bilgilere bağlıdır.

Nakış tasarımları dersi içinde yer alan bu modül, kişinin zevkine ve kullanım alanına uygun ürün belirleme, ürüne uygun malzeme ihtiyacı seçebilme, tekniğe uygun işleme, ürünü kullanıma hazırlama bilgi ve becerilerini içermektedir.

Bu faaliyetleri başarı ile tamamladığınızda, hazırlamış olduğunuz tasarımlarınızı ev dekorasyonunda, çeşitli aksesuarlarda, kıyafetlerin süslenmesinde kullanabilir; elde, ev tipi makinelerde ya da sanayi makinelerinde güzel, zevkli ürünler üretebilirsiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, tekniğe ve kullanıma uygun ürün belirleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Tasarım nedir? Araştırınız.
- Ürün çeşit ve ölçülerini araştırınız.
- Hazırladığınız raporu ve çalışmalarını sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızla inceleyiniz.

1. ÜRÜN BELİRLEME

1.1. Tasarım Nedir?

Tasarım, zihinde canlandırılan biçimdir. Zihinde hayal kurma, farklılıkları bulma, sorgulama, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, akıl yürütme gibi üst düzey süreçleri canlandırarak, kişiye özgü yeni tasarımlar yapmaktır.

Kullanım ihtiyaçlarına göre bir şeyin kullanılabilirliğini arttırmak için farklı bir bakış ile yapılan şekillendirmedir.

Nakışta ürün belirleme, iplik, renk, desen, kompozisyon hazırlama aşamasında her zaman kişi kendisinden bir şeyler katarak yeni ve özgün tasarımlar oluşturabilir.

1.2. Üzeri Nakışla İşlenecek Ürün Çeşitleri ve Ölçüleri

Uygulandığı ürüne anlam yükleyen işlemler, geçmişten bugüne ihtiyacı karşılayan küçükten büyüğe her türlü eşyada kullanılmıştır.

Örf, adet, gelenek ve görenekler gibi sosyal kurallar işlemler açısından oldukça önemlidir. Bugün de devam eden hediye verme, çeyiz hazırlama, sünnet, düğün, doğum gibi geleneklerle güncelliğini korumaktadır.

Nakışla yapılabilecek çok çeşitli ürün seçeneği vardır. Bunların belirlenmiş standart ölçüleri yoktur. Yere, zamana, ihtiyaca, kişinin zevkine ve günün modasına göre ürün ölçüleri değişmektedir.

Her alanda kullanılabilen işlemeli ürünler şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Dekorasyonda kullanılanlar
- Giyim süslemede kullanılanlar

1.2.1. Dekorasyonda Kullanılanlar

Ev ve mekan aksesuarlarıdır. Modaya zevke ve kullanılan eşyaya göre istenilen ölçülerde hazırlanabilir.

Ev tekstilleri, günümüzde perdeden döşemeliğe ve örtülere, havludan çarşafa ve yastık kılıflarına, yer döşemelerine kadar uzanan ve sayısı daha da artabilen, mutfak ve banyoda kullanılan tekstilleri de içeren geniş bir ürün yelpazesini kapsamaktadır.

Ürün çeşitlerini şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

Oda takımları: masa örtüleri, panolar, kırlentler, kılıflar, çeşitli örtüler, abajurlar, gazetelikler, seccadeler, sehpa takımları, perdeler vb.

Resim 1.1: Dekoratif örtü

Yatak takımları: yatak örtüleri, çarşaf ve etekler, yorgan yüzü ve çarşafı, yastık kılıfları, dolap örtüleri, bohçalar, şaseler, çocuk yatak takımları vb.

Banyo takımları: havlular, banyo örtü ve perdeleri, bornozlar, klozet takımları, dolap örtüleri vb.

Yemek takımları: masa örtüleri, Amerikan servisler, çay takımları, tepsi örtüleri, dolap örtüleri vb.

Resim 1.2: Ev tekstili

Resim 1.3: Ev tekstili

Ürünlerin ölçüleri evin fiziki durumuna, günün modasına, kişinin zevkine ve ihtiyaca göre değişmektedir.

1.2.2. Giyim ve Aksesuarları

Giyim ve aksesuarlarında ölçüler, kişinin vücut yapısına, zevkine ve moda göre değişmektedir.

Giyisi üzerinde:

- **Dış giyimde:** gelinlikler, fantezi kıyafetler, etekler, pantolonlar, bluzlar, elbiseler, şortlar, çocuk giysileri vb.
- **İç giyimde:** sabahlık, gecelik, iç çamaşırlar, pijama, bebek iç giysileri vb.

Giyim aksesuarları: Çanta, kemer, ayakkabı, broş, yaka çiçekleri, fular, şal, şapka, mendil, eşarp, kravat, kolye küpe, yaka ve manşet, namaz örtüleri, terlik vb.

Resim 1.4: Giyim aksesuarları

1.3. Desen Çiziminde Kullanılan Araç Gereçler

- Kurşun kalemler: Sert (H), normal (HB) ve yumuşak (B) olmak üzere üç çeşittir.
- Kâğıtlar: resim kâğıdı, parşömen kâğıdı
- Boyalar: guaj boya, kuru kalem
- Fırça
- Silgi
- Pergel, cetvel, gönye

1.4. Desen için Faydalanılan Kaynaklar

Desen araştırması yaparken faydalanılacak kaynaklar şunlardır:

- Doğadan (çiçek, ağaç, böcek gibi)
- Geometrik şekillerden (üçgen, kare, daire gibi)
- Çizilmiş desenlerden, desen kitaplarından
- Eski Türk işlemlerinden, işlenmiş ürünlerden
- Kumaş desenlerinden

1.5. Kompozisyon

Bir işi, bir ürünü oluşturan parçaların bir düzen gösterecek biçimde bir araya getirilmesidir. Kompozisyonda en önemli unsur, parçaların bir bütün oluşturması, birbirine uyumsuz ve yabancı olmamasıdır.

Elde edilen motifin, bir bütün oluşturacak biçimde düzenlenmesinde, uyum ve denge çok önemlidir. Motifi, ardı ardına, simetrik, asimetrik, bir noktadan çıkararak ya da geometrik biçimler içerisine yerleştirerek düzenleme yapılabilir. Kompozisyonda açıklık-koyuluk, denge, birlik gibi prensiplere dikkat edilmelidir.

Resim 1.5: Masa örtüsü

1.6. Kalıp Hazırlama

Herhangi bir şeyin yapımında şekline uygun, birebir ölçüleriyle hazırlama işlemine kalıp hazırlama denir. Yapacağımız ürünün bitmiş şeklini görmek amacıyla yapılan ön hazırlıktır. Kullanılacak malzemelerin ziyanını önlemek için gereklidir.

Kalıp hazırlarken ilk önce ürünün birebir ölçülerinde kalıp hazırlanır. Kâğıt üzerinde desen, kompozisyon ve kenar temizleme tekniği oluşturulur. İyi hazırlanmış bir kalıp iyi bir işin veya ürünün oluşturulmasında ilk aşamadır.

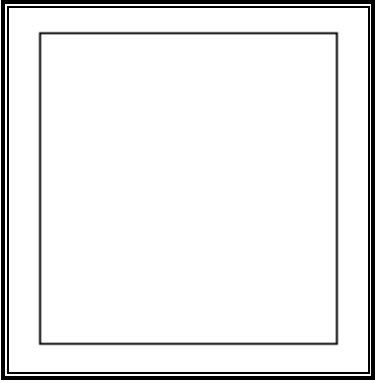
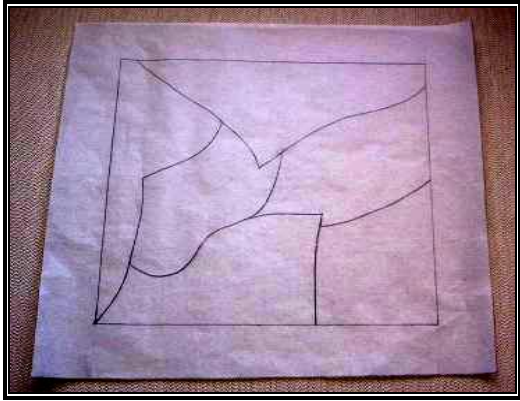
Not: Kalıp hazırlanırken parşömen, mulaj, karton vb. kâğıtlar kullanılabilir.

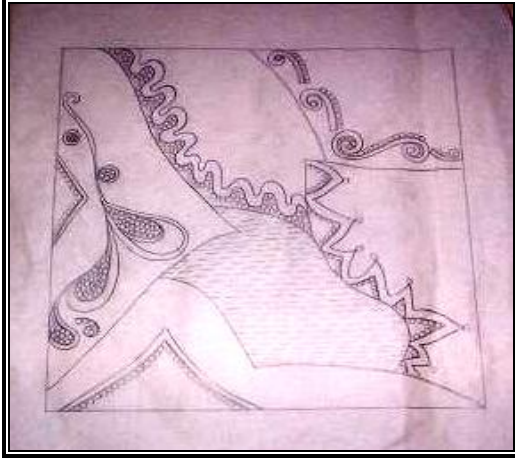
1.7. Renk

Renk konusu işlemeli ürünler için oldukça önemlidir. Renk seçimi ve uyumu doğru yapılmadığında gercin, desenin ve tekniğin uygulanışındaki kaliteyi olumsuz yönde etkiler. İşlemelerde kullanılacak renkler seçilirken işlenecek kumaşın rengi ve ürünün kullanılacağı yerin göz önünde bulundurulması gerekir. İşlemeye başlamadan önce yapacağımız ürüne, desene, tekniğe uygun olarak guaj boya ve renkli kuru kalem ile kalıp üzerinde renklendirme yapılır.

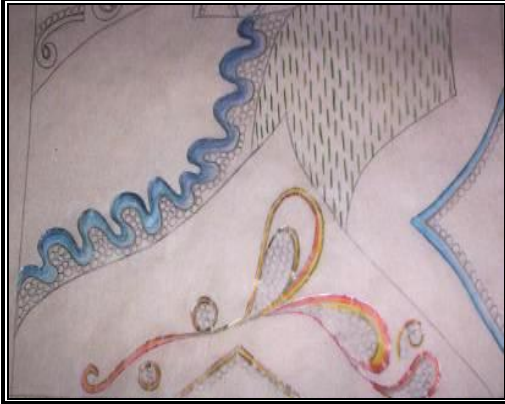
UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını uygulayarak kalıp hazırlama ile ilgili dosya hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Yapacağınız ürünü tespit ediniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Kullanım alanına, ihtiyaca ve zevkinize göre belirleyiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Desen araştırması yapınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Tasarladığınız ürüne uygun desen araştırınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Tasarladığınız ürünün ölçülerini belirleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Tasarımınıza uygun doğru ölçüler olmasına dikkat ediniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Kalıp hazırlayınız. 	<ul style="list-style-type: none">➤ Kalıbın tasarımınızla birebir ölçülerde olmasına dikkat ediniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Desen çiziminde kullanılan araç gereci hazırlayınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Uygun araç gereç kullanınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Deseni çiziniz. 	<ul style="list-style-type: none">➤ Desenin ürüne, kullanım alanına, uygulanacak tekniğe uygun olmasına dikkat ediniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Kompozisyon oluşturunuz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Deseni, kullanım alanına, kumaşa ve zevkinize uygun yerleştiriniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Uygulanacak teknikleri kalıp üzerine çiziniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Yuvarlak alanlarda şablon kullanınız.

➤ Deseni renklendiriniz.

➤ Fona uygun renk seçmeye dikkat ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Nakışta; ürün belirleme, iplik, renk, desen, kompozisyon hazırlama aşamasında her zaman kişi kendisinden bir şeyler katarak yeni ve tasarımlar oluşturulabilir.
2. Ürünlerin, evin fiziki durumuna, günün modasına, kişinin zevkine ve ihtiyaca göre değişmektedir.
3.; bir işi, bir ürünü oluşturan parçaların bir düzen gösterecek biçimde bir araya getirilmesidir.
4. İşlemlerde kullanılacak renkler seçilirken işlenecek rengi ve ürünün kullanılacağı yerin göz önünde bulundurulması gerekir.
5. hazırlanırken parşömen, mulaj, karton vb. kâğıtlar kullanılabilir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, ürüne ve tekniğe uygun olarak malzeme ihtiyacını belirleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Ürün yapımında kullanılan kumaşları ve diğer zeminleri araştırınız.
- Ürün yapımında kullanılan iplikleri araştırınız.
- Ürün yapımında kullanılan yardımcı ve süsleyici malzemeleri araştırınız.
- Topladığınız bilgi ve dokümanları sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızla inceleyiniz.

2. MALZEME İHTİYACI BELİRLEME

2.1. Ürün Yapımında Kullanılan Kumaşlar ve Diğer Zeminler

Nakışlı ürün yapımında çeşitli kumaşlar kullanılmaktadır.

- Patiska
- Opal
- Keten
- Kanaviçe
- Etamin
- Goblen
- Çuval
- Tela
- Tafta
- Saten
- Saten düşes
- Atlas
- Şantuk
- Organze
- Şifon
- Tül
- Krep
- Krepdemur
- Krep saten
- Jorjet
- Pazen
- Yöresel dokumalar

- Kadife
Bunların dışında deri ve suni deri de kullanılmaktadır.

2.1.1. Kumaş Türleri

Kumaşlar bitkisel, hayvansal veya kimyasal liflerden dokunan her türlü dokumalardır.

- Bitkisel liflerden (pamuk, keten rafya) elde edilen dokumalar: Bunlar patiska, opal, keten, kanaviçe, etamin, goblen, saten vb. kumaşlardır.
- Hayvansal liflerden (ipek, yün) elde edilen kumaşlar: Tela, tafta, saten, organze şifon gibi kumaşlardır.
- Kimyasal liflerden (suni ipek, suni yün) elde edilen kumaşlara viskon, naylon gibi kumaşları örnek verebiliriz.

2.1.2. Kumaşların Özellikleri

- Pamuğun kullanıldığı yerler sayılamayacak kadar çoktur. İşlenmemiş pamuk lifleri, hafif sarımsı beyaz renktedir. Pamuk liflerinin esneme özelliği ipek ve yün liflerinden daha az olduğundan çabuk kırılır ve nemi daha az çeker. Aşınmaya ve sürtünmeye karşı çok dayanıklıdır. Pamuklu kumaşı yaktığımızda is bırakmadan süratle yanar. Yanık kâğıt kokusu verir ve az kül bırakır. Pamuklu kumaşlar ısıya dayanıklıdır, kaynatılabilir, kullanışlıdır.
- Keten bitkisinin sap liflerinden elde edilen keten lifleri saman sarısı rengindedir. Sağlam, parlak görünlü ve kullanışlıdır. Çeşitli kalınlıkta dokunan keten kumaşlar yıkanmaya, ütülenmeye uygun olduklarından nakışlı ürün yapımında önemli yer tutar.
- İpek böceğinin kozasından elde edilen doğal ipek lifleri, sağlam parlak ve esnektir. Görünüşü güzel, kullanışlı ve yıkanmaya elverişlidir. Zor elde edildiği için pahalıdır. İpek lifleri yandığı zaman siyah ve az bir kül bırakır. Eriyormuş gibi parlak bir alevle yanar. Güneş altında uzun süre kalan ipek, sararır ve dayanıklılığı azalır.
- Koyun ve tiftik keçisinden elde edilen yün lifleri, beyaz ve fildişi rengindedir. Liflerin esneme payı fazla olduğu için kırılmaz. Yün liflerinin ince ve uzun olanı tercih edilir. Ateşe tutulan yün lifleri, yanmış saç ve boynuz kokusu verir, siyah kömürümsü bir artık bırakır.
- Birçok kimyasal maddenin birleşmesinden elde edilen kumaşlar, parlak görünlü çok sağlam, nem çekmeyen, sürtünmeye ve çekmeye uygun olan bir liftir. Fazla ısıda yanar. Güneşten sararır. Kolay yıkanır. Çabuk kurur.

2.2. Ürün Yapımında Kullanılan İplikler

Uygulanacak nakış tekniğine ve kullanılan kumaşlara göre iplik türü farklılık gösterir. Nakışta kullanılacak ipliklerin, her yerinin aynı kalınlıkta, temiz, pürüzsüz, esnek, az bükümlü, sağlam ve parlak olması gerekir. İpliklerin boya vermeyen cinsten olmasına dikkat edilmelidir.

Nakışlı ürün yapımında kullanılan ipliklerin bazıları şunlardır:

- Muline

- Pamukaki
- Kotonlar
- Merserize iplikler
- Kukalar
- Çamaşır ipeği
- İbrişim
- Kordone
- Floş
- Rafya
- Kordon
- Yün
- Orlon

2.2.1. İpliklerin Cinsleri ve Özellikleri

İplikler yapıldıkları lif özelliğine göre sınıflandırılabilir.

Bitkisel liflerden üretilen iplikler: Bazı kimyasal işlemlerden geçirildikten sonra işlenecek hale gelen pamuk lifleri, ancak bu yolla ipek gibi görünüşe sahip olur. Buna pamuk ipliklerinin ipekleştirilmesi denir. Merserize, pamukaki, muline, koton gibi nakış iplikleri bu yol ile yapılır. Keten iplikler, kukalar halinde satılır. İki kat ipliğin bükülmesinden meydana gelir. Az bükümlü, ince, sağlam ve parlak görünüşlüdür.

Hayvansal liflerden üretilen iplikler: İpek ipliklerin çeşitli renkleri ve bu renklerin tonları bulunur. Parlak, sağlam ve güzel görünüşlüdür. Renkleri solmadığı için nakış ve iç giyim süslemelerinde rahatlıkla kullanılır. Çamaşır ipeği, ibrişim, kordone, floş gibi ipliklerdir. Yün lifinde üretilen iplikler piyasada çeşitli renk ve kalınlıkta, normal ve az bükümlü olarak bulunmaktadır.

Kimyasal liflerden üretilen iplikler: Bu iplikler parlak, güzel görünüşlü ve çok bükümlüdür. Suni ipektan üretilen floş, az bükümlü, yumuşak ve parlak görüntülü, çeşitli renk ve tonları olan ve çileler halinde satılan ipliklerdir. Naylon iplikler, parlak ve çok bükümlüdür. Sağlam olmaları nedeniyle pul-boncuk dikiminde, oya ve dantellerin yapımında kullanılır. Çeşitli kalınlıklarda bobinler halinde satılmaktadır. Orlon, sentetik rafya, kordon ve şeritler de bu grup iplikler arasında yer alır.

Madensal liflerden üretilen iplikler: Madensal liflerden elde edilen iplikler sim sırma, ince şerit tellerdir. Sırma, altın, gümüş gibi madensal tellerin haddeden geçirilmesi ile inceltirilerek tel haline getirilmesi ile elde edilir.

Sim, çok ince altın, gümüş ve madensal tellerin ince ipek veya pamuk iplikleri üzerine sarılması ile elde edilen ipliklerdir.

Madensal tellerin özel makinelerden geçirilerek 1 mm genişliğinde yassı şeritler haline getirilmesi ile ince şerit teller elde edilir. Bunlar altın ve gümüş olabildiği gibi gümüş üzerine altın, bakır üzerine gümüş kaplanarak da yapılmaktadır.

Sim, sırma ve çeşitli ipliklere karıştırılarak değişik kalınlıkta üretilen harçlar da işlemlerde kullanılmaktadır (kenar temizleme ve süsleyici olarak).

2.3. Ürün Yapımında Kullanılan Yardımcı ve Süsleyici Malzemeler

2.3.1. Çeşitleri

Ürün yapımında kumaş ve ipliklerin yanı sıra birçok yardımcı malzeme de kullanılmaktadır. Bunlar çeşitli iğneler, kasnaklar ve gergefler, kasnak bezleri, çeşitli makaslar, kalemler, ütü ve gereçleri, yüksükler, mekik, fırkete, çeşitli kâğıtlar, süslemede kullanılan pul ve boncuklar, madensel liflerden yapılan süsleme malzemeleri, sim, sırma ve tel kırma gibi malzemelerdir.

2.3.2. Özellikleri

İğneler: Baş, gövde ve uç olmak üzere üç kısımdan oluşur. İğneler numaralıdır. Numaralar büyüdükçe iğne inceler. Dikiş veya işleme yapılırken iğne uzunluk ve kalınlıklarının kumaş ve iplik kalınlığı ile orantılı olması gerekir. Kullanıldıkları yere göre şekillenmişlerdir. Dikiş iğneleri, toplu iğne, tel kırma iğnesi, sırma iğnesi (biz), triko iğnesi (şiş), kroşe iğnesi (tığ), file iğnesi, etamin iğnesi, ciğerdeldi iğnesi gibi çeşitleri vardır.

Kasnak ve gergef: Nakışın düzgün ve süratli işlenmesi için kumaşı germek gerekir. Kumaşın gergin durmasını sağlayan yardımcı malzemelerdir. Büyük işlemlerde işlenen yerin ezilip kirlenmemesi için gergef kullanılır.

Kasnak bezi: Kumaşın zedelenmesini ve kirlenmesini önlemek için kullanılır. Patiska, Amerikan bezi gibi sağlam kumaşlardan, dikdörtgen şeklinde yapılır.

Makaslar: Kullanıldıkları yere göre isim alır. Çelik olanı tercih edilmelidir. Nakış makası, terzi makası, sürfile makası gibi birçok çeşidi vardır.

Kalemler: Desen çiziminde kullanılan kalemler, sertlik derecelerine göre değişir.(A) yumuşak, (B) orta, (H)sert kalemlerdir.

Kâğıtlar: Desenin düzgün şekilde çizilmesi ve kumaşa geçirilmesi için çeşitli kâğıtlara ihtiyaç duyulur. Bunlar parşömen kâğıdı, mulâj kâğıdı, karbon kâğıdı, milimetrik kâğıt, gri mukavva, sarı karton, beyaz karton vb.dir.

Ütü ve gereçleri: Ütüler kumaşların yüzeylerinde net ve güzel bir görünüm sağlamak amacıyla kullanılan metal araçlardır. Ütüyle birlikte ütü masası, ütü bezi ve su kabına ihtiyaç vardır.

Pul boncuk ve diğer süsleyici malzemeler: İşlemlere güzel ve çekici bir görünüm kazandırmak amacıyla kullanılır. Bunlar yuvarlak boncuk, boru boncuk, plastik ve madeni pullar, stras (suni pırlanta benzeri taş) inci vb.dir.

Madensel liflerden yapılan gereçler: Sırma, sim, ince şerit teller ve harçlardır. Altın gümüş ve bakır tellerden yapılan bu gereçler ürün süslemede önemli yer tutar.

Not: Daha geniş bilgi için “İşlemeye Hazırlık” modülüne bakınız.

Resim 2.1: Kese

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını uygulayarak malzeme belirleme işlemi gerçekleştiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Tasarımınıza uygun kumaş seçiniz.	➤ Kullanım alanını göz önünde bulundurunuz.
➤ Ürüne ve kumaşa uygun iplik belirleyiniz.	➤ Kullanılacak kumaş kalınlığını göz önünde bulundurunuz. ➤ Kullanım alanını göz önünde bulundurunuz.
➤ İşleme yapmak için iğne, kasnak vb. yardımcı malzemeleri seçiniz.	➤ Kullanılacak kumaş kalınlığını göz önünde bulundurunuz.
➤ Süsleme yapmak için malzeme seçimi yapınız.	➤ Tasarımınıza uygun pul, boncuk, kurt tırtıl ve inci seçimi yapınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. bitkisel, hayvansal veya kimyasal liflerden dokunan her türlü dokumalardır.
2. liflerden (suni ipek, suni yün) elde edilen kumaşlara viskon, naylon gibi kumaşları örnek verebiliriz.
3., kumaşın zedelenmesini ve kirlenmesini önlemek için kullanılır. Patiska, Amerikan bezi gibi sağlam kumaşlardan ve dikdörtgen şeklinde yapılıdır.
4. İplikler yapıldıkları özelliğine göre sınıflandırılır.
5. baş, gövde ve uç olmak üzere üç kısımdan oluşur.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler ve kazandırılacak beceriler doğrultusunda aydınlık ve temiz bir ortamda, tasarımınızda belirlediğiniz tekniğe uygun olarak ürünü işleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Ürün işlemede kullanılan nakış tekniklerini araştırınız.
- Ürün ölçü ve oranları hakkında bilgi toplayınız.
- Nakışta kullanılan desen geçirme tekniklerini araştırınız.
- Deseni kumaşa geçirmede kullanılan araç gereçleri araştırınız.
- Nakışta kumaşı germe konusunda bilgi toplayınız.
- Hazırladığınız raporu ve çalışmalarını sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızla inceleyiniz.

3. ÜRÜNÜ İŞLEME

3.1. Ürün İşlemede Kullanılan Nakış Teknikleri

Nakışlı ürün hazırlarken kullandığımız nakış teknikleri şunlardır:

- Basit Nakış İğne Teknikleri
- Türk İşi Tekniği
- Hesap İşi Tekniği
- Maraş İşi Tekniği
- Çin İğnesi Tekniği
- Aplike Tekniği
- Beyaz İş Tekniği
- Antep İşi Tekniği
- Blonya ve Astragan İşi Tekniği
- Kum İğnesi Tekniği
- Pul Boncuk Dikiş Tekniği

Not: Daha geniş bilgi için “Desen Panosu Hazırlama” modülüne bakınız.

Resim 3.1: Çanta

3.2. Ölçü Oran

Ölçü oran; genel anlamıyla büyüklük, nicelik, derece bakımından iki şey arasında ya da parça ile tüm arasında bulunan bağıntının karşılaştırılmasıdır. Ürün hazırlamada, desenin ürüne, ürünün kullanılacağı yere olan oranı, ölçülendirme yaparken büyük önem taşır.

3.3. Nakışta Kullanılan Desen Geçirme Teknikleri

Deseni kumaşa geçirme, işlemenin güzelliği kadar önem taşımaktadır. Kumaşa muntazam olarak geçirilen bir desen o oranla muntazam da işlenecektir. Kumaş cinsine ve işleme tekniğine uygun olarak deseni kumaş üzerine geçirme teknikleri şunlardır:

- Çizerek Desen Geçirme
- Işıklı Masa Kullanarak Desen Geçirme
- Desenin Tersini Çevirip Üstten Sürterek Desen Geçirme
- Kopya Kâğıdı ile Desen Geçirme
- Teyelleyerek Desen Geçirme
- Ütüleme Yolu ile Desen Geçirme
- Deseni Kumaş Altına Koyarak Desen Geçirme
- Sayarak Desen Geçirme
- Oyarak Desen Geçirme
- Delerek Desen Geçirme

Not: Daha detaylı bilgi için “İşlemeye Hazırlık” modülüne bakınız.

3.4. Deseni Kumaşa Geçirmede Kullanılan Araç Gereçler

- Parşömen ve mulâj kâğıdı
- Kopya kâğıdı
- Kalemler: sert kalem (H), yumuşak kalem (B)

- Işıklı masa
- İşlenecek zemin
- İğne
- İplik
- Cetvel
- Mezür

3.5. Nakışta Kumaşı Germe

3.5.1. Kumaşı Germenin Önemi

- Gerilen kumaş üzerinde nakış daha düzgün işlenir.
- İşlemenin daha kolay ve süratli işlenmesini sağlar.
- Kumaşın eller arasında kalarak yıpranmasını engeller.

3.5.2. Kullanılan Germe Araç Gereçleri

- Kasnak
- El kasnağı
- Makine kasnağı
- Vidalı kasnak
- Ayaklı kasnak ve masaya sıkıştırılan kasnak
- Gergef
- Karton
- Kâğıt

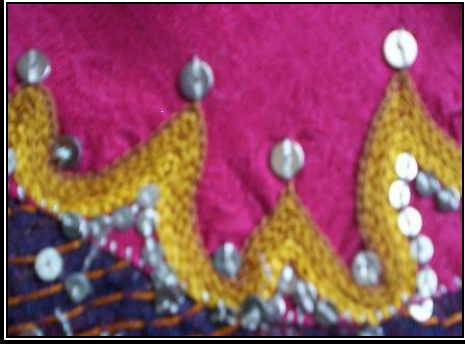

3.5.3. Kumaşı Germe Yöntemleri

- Kumaşı kâğıt ile germe
- Kumaşı kasnak ile germe
- Kumaşı gergef ile germe
- Kumaşı karton üzerine teyelleyerek germe (Maraş işi tekniğinde uygulanır.)

Not: Daha geniş bilgi için “İşlemeye Hazırlık” modülüne bakınız.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını uygulayarak tasarımınızda belirlediğiniz tekniğe uygun olarak ürünü işleyebileceksiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
<p>➤ Tasarımınıza uygun işleme tekniğini seçiniz.</p> 	<p>➤ İşleme tekniğine uygun desen olmasına dikkat ediniz.</p>
<p>➤ Örnek çalışması yapınız.</p> 	<p>➤ İşleme kumaşı ve ipliğin birbirine uygunluğunu, renk uyumunu görmek açısından yararlı olacaktır.</p>
<p>➤ Kumaşı, hazırlanan kalıba uygun kesiniz. ➤ Kumaşın kenar sürfilesini yapınız ➤ Kumaşın orta teğelinizi alınız.</p>	<p>➤ Kumaşın kenarlarının atmamasına dikkat ediniz.</p>
<p>➤ Deseni kumaşa geçiriniz.</p>	<p>➤ Desen geçirme tekniğini, kumaş ve uygulanacak teknik özelliğe göre seçiniz</p>
<p>➤ Kumaşı kasmağa geriniz.</p>	<p>➤ Tekniğe ve ürüne uygun olarak kumaşı en ve boy ipliklerine dikkat ederek geriniz. ➤ Germe işlemini yaparken kumaşı verevinden kesinlikle çekmeyiniz. ➤ Kumaş inceyse kesinlikle kumaştan çekmeyiniz, kasnak bezlerinden tutarak geriniz.</p>
<p>➤ Seçtiğiniz işleme tekniklerini uygulayınız.</p>	<p>➤ İşleme tekniğini seçerken ürünü</p>

ve kullanım yerini göz önünde bulundurunuz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1.; genel anlamıyla büyüklük, nicelik, derece bakımından iki şey arasında ya da parça ile tüm arasında bulunan bağıntının karşılaştırılmasıdır.
2. Ürün hazırlamada desenin ürüne, ürünün kullanılacağı yere olan oranı, yaparken büyük önem taşır.
3. Kumaşın işlemenin daha kolay ve süratli işlenmesini sağlar
4. Kumaşı karton üzerine teyelleyerek germe işi tekniğinde uygulanır.
5. Gerilen kumaş üzerinde nakış daha işlenir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-4

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler ve kazandırılacak beceriler doğrultusunda aydınlık temiz bir ortamda tekniğe uygun olarak tasarımınızı kullanıma hazır hale getirebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Nakışta kullanılan yardımcı iğneleri ve süsleyici malzemeleri araştırınız.
- Nakışta kullanılan kenar temizleme tekniklerini araştırınız.
- Nakışlı ürünü ütülerken dikkat edilecek teknik esasları araştırınız.
- Kalite kontrol aşamalarını araştırınız.
- Hazırladığınız raporu ve çalışmalarını sınıfınıza getirerek arkadaşlarınızla inceleyiniz.

4. ÜRÜNÜ KULLANIMA HAZIRLAMA

4.1. Nakışta Kullanılan Yardımcı İğneler ve Süsleyici Malzemeler

Nakışta kullanılan yardımcı iğne teknikleri yapılan ürüne, kullanılan tekniğe, desen özelliğine, kişisel zevke ve kullanım yerine göre seçilir ve uygulanır. Her tekniğin yardımcı iğnesi farklılık gösterir. Genellikle basit nakış iğne teknikleri hemen hemen her teknik içerisinde kullanılır.

Çeşitli ebatlarda ve şekillerde boncuk, pul, inci, stras, kurt, tırtıl gibi malzemeler yardımcı malzemelerdir. Ürünü süslemek için kullanılır.

Not: Ayrıntılı bilgi için "Basit Nakış İğne Teknikleri ve Pul Boncuk" modüllerinden faydalanınız.

4.2. Nakışta Kullanılan Kenar Temizleme Teknikleri

Nakış yapılan ürünün kenar temizliği, ürünü ve ürünün görünümünü tamamıyla etkiler. Bu açıdan işlemeye uygun olarak seçilen ve uygulanan kenar temizliği çeşidi, işleminin güzelliğine anlam katacağından büyük önem taşımaktadır.

Kenar temizliği; uygulanan işe, desen özelliğine, kumaş özelliğine, kullanılacak yere ve kişinin zevkine göre seçilmelidir.

Kenar temizleme çeşitleri:

- Köşe çevirerek
- Saçak bırakarak
- Püskül yaparak
- Makrame yaparak
- Rişliyö yaparak
- Aplike yaparak
- İğne oyası yaparak
- Tığ danteli yaparak
- Firkete ve mekik oyası dikerek
- Basit nakış iğneleri yaparak
- Maraş işi ile
- Makine nakışı yaparak

Not: Kenar temizleme teknikleri için “İşlemeye Hazırlık” modülünden faydalanınız.

4.3. Ütüleme

İstenilmeyen kırışıklıkların giderilmesi, işlemenin net ve güzel görünmesi, kumaş dayanıklılığının sağlanması açısından bitmiş ürünün mutlaka ütülenmesi gerekir. Ütü yaparken kumaş ham maddesinin özelliği, dokuma özelliği ve işleme tekniği göz önünde bulundurulmalıdır.

4.4. Kalite Kontrol

Hataları tespit ederek üretilen ürünün standartlara uygunluğunu belirleyen uygulamadır. Kalite kontrol, ürün yapım aşamasında da uygulanmalıdır. Ürün tamamlandıktan sonra kalite kontrol yapılarak kullanıma hazır hale getirilmiş olur. Kalite kontrol yapılırken şu hususlara dikkat edilir:

- İşleme eksikliği
- İplikleri çekince sökülme
- Ürün ölçülerine uygunluğu
- Alt ve üst yüzeylerde iplik temizleme
- Oluşan lekeleri giderme

Not: Ayrıntılı bilgi için “İşlemeye Hazırlık” modülünden faydalanınız.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını uygulayarak ürünü kullanıma hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Tasarladığınız ürün üzerinde yardımcı iğne tekniklerini uygulayınız.	➤ Desene ve tekniğe uygun yardımcı iğne tekniklerini seçmeye dikkat ediniz.
➤ Tasarımınıza uygun süsleme yapınız.	➤ Tasarımınızın kullanım alanına uygun süsleme tekniğini seçiniz.
➤ Kenar temizliğini yapınız.	➤ Tasarladığınız tekniğe ve kullanım alanına uygun kenar temizleme tekniğini seçiniz.
➤ Ürünün ütüsünü yapınız.	➤ Tekniğe ve ürüne uygun ütü yapmaya dikkat ediniz.
➤ Kalite kontrol yapınız.	➤ Ürünün ölçülerine ve tekniğe uygunluğunu kontrol ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Nakışta kullanılaniğne teknikleri yapılan ürüne, kullanılan tekniğe, desen özelliğine, kişisel zevke ve kullanım yeri dikkate alınarak seçilir ve uygulanır.
2. temizliği; uygulanan işe, desene özelliğine, kumaş özelliğine, kullanılacak yere ve kişinin zevkine göre seçilmelidir.
3. İstenilmeyen kırışıklıkların giderilmesi, işlemenin net ve güzel görünmesi, kumaş dayanıklılığının sağlanması açısından bitmiş ürünün mutlaka gerekir.
4. Ütü yaparken ham maddesinin özelliği, dokuma özelliği ve işleme tekniği göz önünde bulundurulmalıdır.
5.; hataları tespit ederek üretilen ürünün standartlara uygunluğunu belirleyen uygulamadır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise 'D', yanlış ise 'Y' yazınız.

1. () Tasarım, kullanım ihtiyaçlarına göre bir şeyin kullanılabilirliğini arttırmak için farklı bir bakış ile yapılan şekillendirmedir.
2. () Kompozisyonda en önemli unsur, parçaların bir bütün oluşturması, parçaların birbirine uyumsuz ve yabancı olmamasıdır.
3. () Nakışta kullanılacak ipliklerin her yerinin aynı kalınlıkta, temiz, pürüzsüz, esnek, az bükümlü, sağlam ve parlak olması gerekir.
4. () Madensel liflerden elde edilen iplikler orlon, sentetik rafya, kordon ve şeritlerdir.
5. () Kumaşı karton üzerine teyelleyerek germe, hesap işi tekniğinde uygulanır.
6. () Ölçü oran, genel anlamıyla büyüklük, nicelik, derece bakımından iki şey arasında ya da parça ile tüm arasında bulunan bağıntının karşılaştırılmasıdır.
7. () Nakışta kullanılan yardımcı iğne teknikleri yapılan ürüne, kullanılan tekniğe, desen özelliğine, kişisel zevke ve kullanım yerine göre seçilir ve uygulanır.
8. () Kalite kontrol, ürün yapım aşamasında uygulanmamalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ- 1'İN CEVAP ANAHTARI

1	özgün
2	ölçüleri
3	kompozisyon
4	kumaşın
5	kalıp

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	kumaşlar
2	kimyasal
3	kasnak bezi
4	lif
5	iğneler

ÖĞRENME FAALİYETİ- 3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	ölçü-oran
2	ölçülendirme
3	gerilmesi
4	Maraş
5	düzgün

ÖĞRENME FAALİYETİ- 4'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	yardımcı
2	kenar
3	ütülenmesi
4	kumaş
5	kalite kontrol

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Doğru
4	Yanlış
5	Yanlış
6	Doğru
7	Doğru
8	Yanlış

KAYNAKÇA

- AĞAÇ, Saliha, Birsen ÇİLEROĞLU, **Kalite Kontrol**, Ya-Pa Yayınları, 2004.
- KÖKLÜ, Hülya, **El İşlemeleri**, Ya-Pa Yayınları, İstanbul, 2002.
- MEGEP, Alan ve Dal Modülleri, 2006.
- YÜKSEL KORKUSUZ, Süheyla, **Makine Nakışları**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997.
- YÜKSEL KORKUSUZ, Süheyla, **Nakış**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997.